

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

25. Quædam aliæ quæstiones de Paganis diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

furto eis aliquid subtrahēdi: furtum enim est per se malum, nec ius permittit etiam hosti furari. Quare Christiano seruo nefas est quicquā de sui domini bonis subripiendo, sibi ad fugā prospicere. Quōd si fugā negociū absq; furto in animē succedat, abstinere tunc temporis à fuga debet: quoniam perinde est, ac si comodam, & opportunam fugiendi occasionem nactus non sit. *Nec enim sunt faciendā mala, (vt nos monet Apostolus) vt veniant bona.* In aliud igitur tempus fugam rejiciat, vt cū necessaria, per Diuinam prouidentiam, vitæ subsidia sibi comparauerit, optatæ libertati per fugā tunc consulat. **ROGABIS** forsitan; Quid si alia necessaria vitæ, & iam ante comparata in fuga deficiant? *Resp.* fugienti licebit, quod est fugæ prosequendæ, vitæque tuendæ necessariū vndeunque conquirere, & capere, nisi aliunde id suppetat sibi: tunc enim in extremam est inopiā, & egestatem redactus. Alijs tamen videtur probabilius, fas esse Christiano seruo apud Turcas, vel Saracenos capto, auferre domino suo ea omnia, quæ sunt ei necessaria ad fugam, & ad iter faciendum, quo reuertatur ad suos; eò quod inique possideatur à Domino: Item, quia vim patitur, dū detinetur. Item, quia potest iure operas, quas prestitit, compensare alijs rebus.

Decimoquarto Queritur, An Christianus iure eas res Paganis vendat, quibus ad suas superstitiones abuturos certò nouit? **Questio** ex eo pēdet quōd Ecclesia, c. *Iudei, c. consilium, de Iudeis, c. 1. vlt. c. de Iudeis*, permittit veteres Synagogas reficere, & quæ ruinam minantur, fulcire, ergò licet Christianis lapides, calcem, & ligna ad eas reficiendas, & muniendas vendere Iudæis. Deinde, Paganorum delubra, cū sint domus, in quibus habitare possimus, vidētur esse res mediæ, & indifferentes, quarū bonus etiā vsus esse potest: ergo pari ratione Christianis licet id vendere Paganis, sine quo eorū fana exedificari nequeunt. *Respondeo*, opus hic esse distinctione ex S. Thom. 2. 2. c. 169. a. 2. ad 4. c. Caiet. 2. 2. q. 169. ar. 2. *respons. ad 4. dub. 1. & Maiore. 4. d. 15. q. 15. §. tertio arguitur.* Aut enim quæ venduntur Paganis, per se ad superstitiones eorū ritus, & cæremōnias spectant, aut sunt res mediæ, & indifferentes. Si primi generis sint, Christiani eas res non bona fide, & conscientia vendūt, cū sint per se mala, & proinde eis Pagani bene vti nequeunt. Si verò secundi generis fuerint, sine damno cōscientiæ eas res Christianus vendit Paganis, quāuis prænouerit eis malè Paganos vsuros, quōd enim eæ res emptæ in malū finem dirigantur, Paganorū, qui emant, vitio, non Christiani, qui vendit, culpæ tribuendum est. Nec lex charitatis Christianū hominem ad eò adstringit, vt abstinere debeat à vendendo: tū quia Pagani homines ex deprauato voluntatis studio, & affectu delinquant, tum etiā quia Christianus, res suas simpliciter venales exponit, nec tanto cū rerū suarum detrimēto, Pagani bono cōsulere debet. **Cæterum**, obijcies; si Paganus ea emeret ad nocēdum alteri homini, Christianus scienter proculdubio vendendo delinqueret: ergo malè pariter faceret rem vendendo Pagano, quā prænosset ei non paruo damno futuram. *Respondeo*, non esse in vtroque casu idem iuris, quoniam in altero tuetur nos oportet iustitiam innocentis, cui Paganus

desiderat, & conatur officere: in altero verò Paganus vult sibi tantum obesse, non alteri.

Ex dictis manifestum est, non licere Christianis, quicquam vendere Paganis ad eū finem, videlicet, vt extruantur, reficiantur, aut fulciantur, aut muniantur Idolorum fana, aut Saracenorū delubra, Mezquittas vulgo nominant, quoniam hæc impio cultui, & superstitioni deseruiunt. Nec tū ad eum finem, scilicet ad Synagogas Iudæorum ædificandas, eò quod per se, & natura sua ad Iudæicos ritus, & cæremōnias dirigitur. Nec, si veteres Synagogas Ecclesia reparari permittit, aut fulciri ruinosas, atque labantes, ideo rectè deducas, fas esse Christianis vendere Iudæis ligna, cæmentum, & lapides quibus reparantur: nam ea vendere in eos vsus, & ad eum finem, sua natura malum est. Ecclesia autem Synagogas Iudæis reparari concedit, ea conditione, vt ipsi per se id efficiant, non autem opera, & ministerio Christianorum. Ergo siue vendendo, siue laborando, aut qualibet ratione iuuando, siue operando, tū in veteribus Synagogis instaurandis, tum in nouis erigendis Christiani delinquant. Quoniam, etsi res, quæ venduntur, sunt sua natura mediæ, & indifferentes, vendi tamen iure à Christiano non possunt ad finem nefarium, & impium: secus est si Christianus eas res vendat Paganis, ad finem sua natura indifferentem, quamuis nouerit Paganum eis rebus malè vsurum.

Caput XXV.

Quædam alia questionēs de Paganis diluuntur.

Primò Queritur, An filij Infidelium paruuli inuitis eorum parentibus sacro baptismate donari, & ablui queant? *Animaduertendum* est triplicem esse huiusmodi paruulorum seu infantium differentiationem. Aut enim sunt filij Hæreticorum, aut Saracenorū, vel Ethnicorum, qui ad Christianam ditionem, & imperiū minime pertinent; aut eorūdem, qui ad eam ditionem pertinent: de quibus singulis suo ordine dicendū breuiter est.

Primum igitur, nemo negat ius esse penes Ecclesiā, Hæreticorum infantes inuitis ipsorum parentibus Christianæ Religionis sacris imbuedi, quoniam illi eiusmodi sacra suscipere, ad ea que seruanda semperq; retinenda, sese Ecclesiæ obligarunt: ergo, sicut Ecclesia in eos inquirendi, & animaduertendi ius, & potestatem habet, quò ad eius gremiū, vnde discesserant, reuertantur, sic & iure potest eos cōpellere, vt filios suos eisdē sacris imbuant, & informant, & proinde iure etiā æquissimo eorum filios subtrahendi, & sacro baptismatis fonte abluendi potestatem habet Ecclesia: eò quod parentes illi, cū sint hæretici, iure, & potestate, quā habent in filios, malè contra fidem Ecclesiæ datā vrantur. **SED** **QVÆRES**, an Ecclesia eorū filios vel subtrahos, vel ereptos, iam baptismate renatos in Christo, debeat parentibus suis restituere, si repertant? *Resp.* nec debere, neq; verò posse: non potest, quoniam haud dubiè à parentibus seducti corruerentur breui: nō debet, quia meritò Hæretici omni patria illa, quam in filios

habent,

habent, potestate priuantur. Et filij sui iuris effecti, curæ Ecclesiæ relinquuntur.

Secundò quæritur, An infantes Paganorum, qui sub Christianis non sunt, citra peccatum saluari baptisimi vnda perfundere possimus, parentibus eorum inuitis? **Respondeo**, ex communi omnium sententia, quam habet S. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 12. & 3. part. q. 68. art. 10. id fieri sine peccato non posse, alioquin enim parentibus auferri deberent infantes: at parentes illa, quam à natura habent, in filios patriâ potestate priuari nequeunt. Deinde, vt nemo in adulta ætate constitutus ad fidem compelli debet, ita nec paruuli sunt vi ac potentia ad Baptisimam rapiendi, at voluntas infantum censetur suorum parentum voluntas. Ergo si parentibus ipsorum remittentibus, & reclamantibus, baptisimam donentur, eo ipso, ad fidem videtur compelli. Præterea, Christus Dominus, qui baptisimum, vt peccatorum remedium, & medicinam instituit, voluit, vt vel proprio cuiusque iure, & voluntate, vel saltem tacito, & expresso parentum assensu reciperetur, neq; aliter ab Ecclesiâ conferretur. Postremò, nunquam hæc tenus Ecclesiâ hoc iure, & potestate vsa est, cum tot in primis Christiani Imperatores, tamque Pij Pontifices præcesserint. At inquit, Ecclesiâ ideo nunquam id tentasse, tum ne Paganos offenderent, tum etiam ne filij ad parentes redirent, à quibus postea perverterentur. **Respondeo**, nihil argumento concludi: nam si hæc duo tantummodo obstitissent, quò minus Baptisima eis conferretur, non deforent remedia, quibus hæc, & similia mala caueret, & declinaret Ecclesiâ. Ergo similis vero est, Ecclesiâ id nunquam fecisse, quia simpliciter id ius faciendi non habet.

Deinde oppones; si pater filio corporis vitam eripere conaretur, posset quisque filium ei auferre salutis causa, sed mors animæ deterior est morte corporis, ergo iure posset quis patri filium eripere, vt vitam ei largiretur æternam. **Respondeo**, iure naturæ nos obligari ad vitam innocentis tuendam, & conseruandâ; & proinde ad necem, quam pater suo filio machinatur impediendam, præsertim cum pater ipse ob tentatum parricidium, patriâ potestate iure optimo priuetur. At verò, noluit Christus Dominus, vt baptisima alicui paruulo conferretur, licet sit ad salutem animæ necessarium; contra voluntatem eius, cui est ipsius paruuli cura commissa: sicut prouectæ ætatis hominem remittentem, & reluctantem non possumus ad fidem compellere, quem tamen, si mortem sibi consciscere niteretur, possemus iure à tanto facinore impedire, & prohibere. **Postremo obijciat**, si pater filium ad furta, homicidia, adulteria, atque alia id genus flagitia conaretur inducere, omni iure posset ei filius auferri, ergo pari ratione si filium à baptisimam prohibere contendat. I. Si Lennox, C. De Episcopali audientia sancitum est: Si Lennox pater, aut Domini filius, vel ancillis peccandi necessitatem impouerint; liceat filiabus, & ancillis Episcoporum implorato suffragio, omni miseriarum necessitate absoluti. Vnde meretricibus iure optimo filia subtrahuntur, si eas prostituunt. **Respondeo**, impari esse rationem, quoniam eiusmodi peccata labefactant communem Reipublicæ pacem, & salutem, quam tueri, & conseruare debemus. at cum pater

filium prohibet, & absterret à baptisimo, nihil contra Rempublicam peccat. Deus autem Baptisimam in remediū quidem paruulorum instituit, sed parentum tamen cura, diligentia, & opera conferendum.

Tertiò quæritur, An filij nati ex vno parente Christiano, altero verò Iudæo, vel Pagano, iure possint baptisimam donari id annuente, & volente parente Christiano, altero verò renuente, & reclamante? **Respondeo**, posse, quod aperte constat ex cap. Ex literis, de conuersione Infidelium & ex cap. Indei 28. quæst. 1. **ROGABIS**; Quid si pater qui contradicit, & renuit, sit Paganus, mater verò, quæ vult, & annuit, sit Christiana? **Respondeo**; alterutro parente Christiano filius potest iure baptisimam abluī, dummodo parens fidelis diligentem curam suscipiat, filij instituendi, caueatq; ne ab altero parente infideli seducatur. Dices; Partus sequitur vterem, filius enim ex ancilla susceptus, è patre libero est seruus, & contrà natus ex matre libera, & seruo patre, liber est, ergo si filius fuerit ortus ex matre Ethnica, Christianus effici non potest. **Respondeo**, id secundū leges ciuiles, & iura locum habere in ijs, quæ ad libertatem, & seruitutem hominum pertinent: at verò ob commune Fidei bonum iure decretum est, vt siue pater, siue mater fidelis sit, filius salutaris baptisimatis aqua abluatur. At, secundum leges, inquit, patrem solummodo non matrem habere patriam potestatem in filios, ergo matre fidelis annuente, & patre Ethnico reclamante, filius non potest baptisimatis aqua proluī. **Respondeo**, vbi de communi Fidei bono agitur, nullam haberi rationem patriæ potestatis, quam leges, & iura Romanorum sanxerunt: Et propterea mater fidelis, quamuis ei ius ciuile patriæ potestatem non tribuat, ius habet ad Baptisimum filium offerendi. Sed quid, si vterque parens tum fidelis, tum infidelis, filium prohibeant baptisimo, poteritne Ecclesiâ, contra voluntatem eorum baptisimam filio conferre? **Respondeo**, posse, quia aliquando contingit, vt parens fidelis abnuat, quia vult infideli coniugi placere, eiusque sese accommodare voluntati; tunc itaq; filius tunc poterit baptisimo donari: ad hoc enim satis est, si alteruter parens sit fidelis baptisimam renatus in Christo: nam eo ipso, Ecclesiâ ius habet eum cogedi, vt filium offerat ad baptisimum. Quod si renuat, tunc, eo ipso, Ecclesiæ curæ, & prouidentia filius relinquitur. **POSTREMO ROGABIS**; Quid dicendum, si dum filius vtroque parente infideli susceptus infans est, alteruter parens ad fidem conuersus baptisimam recepto sese Christianis adiungit, an filius quoque iure possit ad baptisimum offerri, vt in Christo renascatur? **Respondeo**, eum posse, & debere, quamuis parens infidelis obluetur, ac repugnet.

Quartò quæritur, An si parentes infideles longissime absint, & distent à filijs paruulis, liceat Christianis, in quorum manus filij deuenerint, eis baptisimam conferre? **Respondeo**, licere, quia perinde est, ac si essent omni parentum, & auxilio destituti: quorum Deus curam demadavit ijs, ad quos aliqua tadem ratione peruenerint. Quare illi siue bello capti, siue furto, siue violentia sublatis, siue emptionis iure acquisiti, ad Christianum hominem transferantur, baptisimo abluī, & res Fidei, & Religionis Christianæ edoceri debent.

At inquires, parentes renitēt, quod verisimilius est. Concedo: sed eorum curā subtracti iam in Christianorum devenire potestatem, & iurisdictionem, ad quos de eorum salute cura pertinet. Quid si parentes non longē absint, & conveniri, & cō sili facile queant? Respondeo, si filij nō sint serui Christianorū effecti, requirēdam esse parentum voluntatem, quia nondum sub cura, & patria potestate esse desierunt.

Quintō queritur, An Paganorum infantes apud Christianos expositi, iure possint donari baptismo? Respondeo, iure posse, quia parentes eos ab se ablegarunt, & proinde curam, & patriam potestatem amiserunt. Is tamen, in cuius manus, & potestatem inciderint, eos Christianis institutis debet imbuerē, & cauere, ne grandiores iam facti redeant siue refugiant ad parentes, aut ne parentes eos quavis ratione recuperent.

Sextō queritur, Quid si parentes Pagani parvulos sponte ad Christianos deferant in eum finem, ut baptismatis vnda lustrentur, ne eorū corpūcula foeteant, aut ne à Dæmonijs vexentur? solent enim Turcæ, & Saraceni nobiles, (ut fertur) suos infantes interdum Christianis offerre, ut eis baptisma conferant, quō ab his malis erepti, bona, & integra valetudine potiāntur. Sunt qui putent id licere, facere, eō quōd parētes spontē eos ad Baptismum offerant. Deinde, quia magno parvuli beneficio donantur: Si enim ex hac vitā decesserint; in cælestem patriam conuolabunt, citant Syluest. *Baptismus* 4. q. 7. Sed ibi quæstionis huius meminit, & nihil definiuit. Alij verō negant id esse licitū facere eam ob causam, quōd statim parentibus reddi debeant, & proinde grandiores effecti, & à parentibus impijs instituti, leui negotio à Fide desicient. Nec refert, si parentes vltro, & spontē filios offerant; siquidem ab eis statim filios repetitum, & recuperatum iri, non est dubitandum. Neque enim Christiani, quibus Turcarum, & Saracenorum filij baptismi gratia traduntur, illa ratione impedire parentes possunt ab eis repetendis, & recuperandis. Ex quo perspicuum est, eiusmodi infantes iure donari, & ab lui baptismi posse, quōties cōmoda occasio sese obtulerit à patrio eos iure, & potestate liberandi.

Septimō queritur, An Infantes Iudæorum, vel aliorum Infidelium, qui sunt Christianorum mācipia, possint ab lui baptismi, inuitis parentibus? Duplex est opinio. Prima affirmat, quæ fuit Scoi in 4. dist. 4. q. 9. Durand. 4. d. 4. q. 6. Gabr. 4. d. 4. q. 2. art. 5. d. 5. & aliorum: quos ea ratio permouit, quōd dominus potest liberē, aut patrem, aut filiū vendere, cum sit vterque mancipium, ergo etiam patrem potest in longinquam prouinciam mittēdo distrahere, aut filium alicui vendere, siue donare, qui tanquam Dominus iure poterit eum offerre baptismi, cum sit iure optimo patris curæ subtractus. Altera opinio negat, quæ placuit S. Thomæ eiusq; discipulis 3. p. q. 68. a. 10. 2. 2. q. 10. a. 12. Palud. 4. d. 4. q. 4. a. 3. Sor. 4. d. 5. q. 1. ar. 1. Sic etiam sensit Richar. 4. d. 6. a. 3. q. 3. hanc autem ea vnica ratione comprobant, quōd infantes in ijs, quæ pertinent ad salutem animæ, paterna cura dirigi, & gubernari debent, quamuis parentes sint in seruitutem redacti. Mihi profectō magis placet secunda opinio, ea ratione, quōd Dominus, & patrem à

filiō, & filium à patre iure separare non potest, nisi vendiderit, vel donauerit. Deinde, negari nequit quin iure naturali in patris curā filius parvulus sit etiam Domino inuito siue renuente, licet Dominus iure ciuili in vtrumque ius habeat, & potestatem tanquam in seruum, est enim Dominus patris, & filij: ergo salus spiritalis filij à patris, non ad Domini curam spectat. Postremo, quamuis, tum filius, tum pater sint serui, dillicite Dominus filio iam Christiano suadere potest, ne intendat fallacis patris seductoris, & ne impiam patris sectam amplectatur. Quid? quod Ecclesia nunquam huiusmodi filios inuitis parentibus saluari baptismatis aqua perfundere cōsuevit. At dices, inde solū argumento colligi, in Ecclesia nunquam hunc morem fuisse; non autem, non fuisse ius, & potestatem baptismi parvulis eiusmodi conferendi. Sed cur, si ius Ecclesie concessum est quo id facere possit, mos nunquam est in Ecclesia introductus? Respondent quidam eorum, qui Scoi sententiæ adhærescunt, quia Ecclesia iure suo, cū possit, vti noluit, ne filij nimio parentum amore decepti, tractiue, baptismi in peccato, à Fide resiliant, aut ne parētes suos filios ad impietatem, qua possent, ratione pertraherent: ne item Pagani offenderentur, & ne ad lucrificandos, & auertendos ab impietate, & errore, quos cæci tenentur, praecluderetur aditus. Sed certe, hæc omnia probant, eiusmodi infantes inuitis parentibus ad Baptismum afferri iure non posse.

Octauō queritur, An si infantibus Infidelium, coactis parentibus, & inuitis, baptismi conferretur, ratum, & firmum illud esset? Dux sunt opiniones, vna negat, quam sectati sunt olim Durandus, Paludanus, & Capreolus 4. d. 4. & nostro seculi Ambrosius Catharinus in opusculo edito de hac re, ea ratione adducti, quōd Baptismus nulla suscipientis voluntate collatus, inanis, & irritus prorsus esset; infanti nulla est alia voluntas, nisi parentum, ergo si ipsis reluctantibus conferatur, nullus erit, & inanis. Altera opinio affirmat quæ tuerit Caiet. in 3. p. q. 68. art. 10. Sylu. *Baptismus* 4. q. 7. Sor. 4. d. 5. q. 1. ar. 10. Tab. *Baptismus* 7. q. 11. Anton. p. 3. tit. 13. c. 22. & alij & videtur etiam fuisse S. Thomæ; ideo probat ille eiusmodi infantes inuitis parentibus baptismi ab lui, & donari non posse, quia eorum curæ, & potestati subtrahi deberent, ne paternis inducti, & decepti fallacis, à Fide desicerent, & ne sacramento inferretur iniuria. Ponit igitur S. Thomas, ut certum, baptismum collatum esse ratum, & firmum, alioqui si nullus esset, nulla afficeretur iniuria. Atq; hæc opinio cōmuni omnium consensione Theologorū est recepta. At infurges cum Durando; In accedēte ad Baptismum requiritur voluntas, sed infantes propriam non habent, ergo ut valeat Baptismus, necesse est parentum adesse consensum. Non negamus aliquē requiri consensum, nam alioqui frustra conferretur baptismus; sed satis esse, arbitramur, tacitum Ecclesie consensum in ministro, qui cōfert baptismum; quamuis enim Dei voluntas non sit, ut tales in infantes inuitis parentibus baptismi recipiant: absolute tamē, & simpliciter vult, baptismum valere nulla parentum voluntate collatū.

Nondō queritur, Quosnā Parentū nomine intelligi oporteat? Respondeo, intelligi quoq; ea voce

tutores datos infantibus, qui parentibus destituntur: ad eos enim parentum officium, & cura transit. Sic Palud. 4. d. 4. q. 4. art. 3. quamquam Sotus 4. d. 5. q. 1. ar. 10. ait, non esse tam atrocem iniuriam, si iniuriis iuribus filij infidelium baptisinate donarentur.

Decimo quæritur, Quid de infanulo iam iam morituro, cui parentes, ut potest infideles & Ethnici, baptismum conferri prohibent, & impediunt, sine ut ne eius Sacramenti salutis expertis emoritur Sotus, & meo iudicio, bene respondet: Ego, inquit, in eo casu puerulum baptisinate donarem: quoniam cum vita anime, & corporis periculi esset, magno beneficio afficeretur. Si in Christo renascatur, & parentibus iniuria non fit, cum benei eam sine amissuri morte rapiendum.

Vndecimo quæritur, An filij infidelium statim atque sunt rationis compotes possint iure baptismate abluui, si id petierint, etiam si annos pubertatis non exceperint, & licet renuant eorum parentes. Respondeo, posse, quia sunt facti sui iuris in ijs, quæ ad suam salutem spirituales spectant. S. Tho. 2. 2. q. 65. ar. 10. Tab. Baptisimus. 7. q. 10. **QVAERTES.** An iure queant baptismate donari, si dubitamus sint necne rationis compotes cum petunt baptismum? Respondeo, in dubio meliorem esse conditionem possidentis, unde iniuris parentibus qui possident, non sunt baptismate abluendi.

Duodecimo quæritur, An liceat Principi Christiano Paganos cum suis ritibus, & superstitionibus in sua ditione atque adeo in sui Imperij locis permittere? Respondeo, licere, vel alia plura, vel maiora, & deteriora mala vitentur; ne communis scilicet Reipublicæ pax perturbetur: ne odia & dissidia generentur; ne Pagani offendantur, eo que difficilius ad Christianam fidem amplectendam, & tardiores euadant: & idcirco Christiani olim Imperatores, & Principes Ethnicos tolerabant.

Decimotertio quæritur, An fas sit Christianis in auxilium accire Paganos ad bellum? Respondeo, ex natura rei id quidem fas esse, olim enim Machabei cum Romanis, & Spartanis societas, & societatem inierunt, & Christiani Imperatores, militum Ethnicorum opera passim utebantur. Præterea, si Christianis bellum sit contra Infideles, quid ni iure alios quoque Infideles, & impios adlescant ad eos debellandos? Si tamen Christiani bella gerant inter se, quamvis liceat, non tamen expedit, nec debet Ethnicorum ad id auxilium inuocari, præsertim eorum hominum, qui Christianum sanguinem auidissime sitiunt, & Christi nomen maximè oderunt, Christianam denique religionem funditus perdere, & delere summa vi, atque ope nituntur, quales sunt Turcæ, & Saraceni.

Decimoquarto quæritur, An omnia opera Infidelium, sint peccata? Quæstionem mouerunt Theologi ob Augustini sententiam sæpè docentis, Infidelium actiones esse peccata, nullas in eis esse veras virtutes: neminem sine fide Christi posse rectè vivere: ad nihil aliud liberum hominis arbitrium valere sine gratia Christi, nisi ad peccandum, id ipsum tradidit Prosper scribens contra Cassianum, idem quoque Fulgentius. In eadem sententia videntur fuisse Origenes, Clemens Alexandrinus, Hieronymus, Gregorius, & Bernardus, quorum omnium testimonia citauit lib. 3. c. 29.

q. 3. & q. 4. Inter Scholasticos communi omnium consensu receptum est, quod habet S. Thom. 2. 2. q. 19. ar. 4. & probat ibi: Cai. & Sotus lib. 1. de natura, & gratia, cap. 19. 20. 21. & Theologi, in 1. dist. 41. non omnia Infidelium opera esse peccata, quia multa præstare possunt, & præstant, quæ in genere moris, & virtutis bona vndecumque sint. Vnus duntaxat est Gregorius Ariminensis in 2. dist. 28. q. 1. & 2. qui ne ab Augustini sententia dissentire videretur, pugnacissimè asseuerat, Infideles etiam dum parentes venerantur, ac de se benemeritis gratias agunt, habentque: cum indigentibus opitulantur, pacta seruant, promissa exsoluunt, deposita reddunt, in his, & alijs similibus operibus peccare: nõ quòd hæc opera sint ex re obiecta, vel sine, vel aliqua adiecta circumstantia peccata, sed eo, quòd circumstantia debita careant; Fieri enim causa, & amore Dei deberent, & proinde cum in Deum minime referantur, sunt mala: possunt tamè esse bona, si (inquit ille) peculiari Dei auxilio in ipsum Deum referantur. Ex quo in Saracenis, Iudeis, & Hæreticis fateur esse multa beneficia, quia non sunt gratuito, & speciali Dei auxilio destituti, quo propter Deum ipsum, ea bona præstet; in Paganis verò illa esse pauciora. Quare Gregorius nõ eo spectat, ut doceat omnes Infidelium actiones esse malas; sed nisi gratuito, & peculiari Dei munere in Deum dirigantur, & referantur, esse peccata.

Hæc controuersia sanè difficilis aliqua ex parte, & obscura est, propter Patrum, præsertim verò Augustini, Prosperi, Bedæ, & Fulgentij, contra Pelagianos disputantium testimonia, & quadam ex parte tractata à me est lib. 3. c. 29. q. 3. & q. 4. Primo illud tanquam certum, & indubitatum statui debet, quod est à concilio Tridentino decretum *si quis dixerit opera omnia, quæ ante iustificationem sunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata, vel odium Dei mereri, anathema sit.* Et Can. 8. *Si quis dixerit Gehenne meritum, per quem ad misericordiam Dei, de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, anathema sit.* Hæc definita sunt aduersus Lutheranos, & Calvinistas, qui Augustini, Prosperi, & Fulgentij testimonijs quibusdam perperam intellectis persuadere conantur, omnia peccatoris opera odium Dei mereri, & proinde supplicium æternum; ea tamen Deum pro sua bonitate, nec culpæ imputare, nec pœnæ. Nã eo ipso, inquit, quòd primus homo Dei mandatū violauit, posteros genuit peccato corrupto: peccatoris autè opera sunt Deo iniuriosa, quia persona peccatoris est ei inuenta, & odiosa; & tanquam inimica, & ingrata Deo, meretur, ut quicquid agit, ad pœnam, & supplicium destinetur. Sed certè absurdum est dicere, impium hominè aliena restituentem, promissa soluentem, depositum reddentem, fidem seruantem, parentes venerantem peccare, & Dei iram mereri.

Deindè, id bene intelligere oportet, quod Patres tradidèrunt. Et quidem Augustinus contra Iulianum, & alijs in locis sæpè docet, id, quod initio quæstionis proposuimus, & Prosper Augustinum ubique secutus contra Cassianum scribit: *Nihil operis ex mortuis, nihil iustitiae procedit ex impijs.* Et deinde: *Nullus est bonæ voluntatis motus, nisi quem creauerit diffuse per Spiritum sanctum charitatis affectus, sine*

fide enim impossibile est placere Deo; & Omne quod non est
 ex fide, peccatum est. Hæc ille. Fulgentius quoque probat,
 ut dixi li. 3. c. 29. q. 3. & 4. Gentes non nisi ex fide
 iustificatas, quia omne quod non est ex fide, peccatum est,
 & quia sine fide impossibile est placere Deo. Consilium
 item Arauficanum 2. can. 17. Fortitudinem, inquit,
 Gentium, mundana cupiditas fortitudinem Christianorum,
 Dei charitas facit, quod decretum desumptum est ex
 Aug. lib. De Patientia c. 17. Hiero. ad Gal. 3. explicans
 illa verba: Quia iustus ex fide uiuit: castus, inquit,
 ex fide uiuit, sapiens ex fide uiuit, & à ceteris virtutum
 generibus vicinam sententiam proferamus aduersum eos, qui
 in Christum non credentes fortes, & sapientes, temperantes
 se putari esse, vel iustos: ut sciam nullum absque Christo
 uiuere, sine quo omnis virtus in uitio est. Et Greg. 2. Mora.
 c. 33. In electorum, inquit, corde prior bonorum sequentium
 sapientia nascitur: atque hæc per donum Spiritus, quasi
 primogenita proles proferitur. Quæ profecto sapientia, nostra fides
 est. Propheta testante qui ait: Nisi credideritis, non intellige-
 tis. In domo primogeniti fratris conuincuntur filij, dum vir-
 tutes relique epulantur in fide: quæ si non prima in corde no-
 stro gignitur, reliqua quæque esse bona non possunt, etiam si bo-
 na esse videantur. Scriptum quippe est: sine fide impossibile est
 placere Deo, Bernar. Ser. 24. in cant. prope finem, sic
 habet: sed nec opera quamuis recta, rectum cor efficere suffi-
 cient sine fide. Quis enim rectum dicat hominem, non placen-
 tem Deo? sine fide autem impossibile est placere Deo. Clemens
 ite Alexandrinus lib. 3. Pedagogi, c. 6. Bona, inquit,
 possideri solum possunt à bonis, boni autem Christiani sunt.
 Homo autem insipiens, vel intemperans, nec boni sensum ha-
 bet, neque possessionis: à solis ergo Christianis bona possunt ha-
 beri. Hæc Patres. Sed profecto ex his testimonijs
 non elicitur, eos sensisse, vniuersas Infidelium ac-
 tiones esse peccata. Nam Aug. lib. de Spiritu, & Li-
 ttera c. 28. aperte testatur: Nihil profertur impio aliqua bo-
 na opera, sine quibus difficillime, vita cuiuslibet Pagani bo-
 minus inuenitur. Et Epist. 5. & alibi nonnullas agnoscit,
 & fatetur Romanorum virtutes fuisse laude, &
 præmio temporalia dignas, licet non sempiterno.
 Deinde Prosper dilucide tradit, Gentiles benefa-
 ctis præmia, male factis supplicia constituisse. In
 quibus, inquit, laude sunt digni. Solum igitur Patres
 docere, contra Pelagianos videntur, vitam omnem
 Infidelium, & actiones vniuersas, quamuis alioqui
 honestas, & laudabiles, esse in peccato, vel cum pec-
 cato: quia Infidelis quoadiu per Baptismum in Chri-
 sto non renascitur, est, ut minimum peccato ori-
 ginis infectus: nam Pelagiani, hoc peccatum è me-
 dio tollebant, & proinde opera honesta, quæ per
 se præstare liberum arbitrium aiebant, vitam æ-
 ternam, ut præmium habitura censebant. Et idcirco
 Patres peccatum originis ex Sacris litteris cõ-
 sitentes, docebant Infidelium vitam, & opera esse
 in peccato, & cum peccato: non quod omnia pec-
 cata essent, sed quod omnia, ut minimum ob pec-
 catum originis felicitate excluderentur æterna.
 Deinde, tradebant similiter contra Pelagium,
 nihil boni, quod vitam æternam meretur, ex se pos-
 se liberum arbitrium sine gratia Dei: quia Pelagius
 per omnia benefacta, asserbat, hominem vitam
 æternam promereri, quia nullum peccatum ori-
 ginis impediabat. Contra Patres contendebant
 nullum esse in homine huiusmodi bonum, siue ma-
 gnum, siue paruum sine gratia Dei: quia sine fide
 impossibile est placere Deo. Insuper Pelagius dicebat
 posse hominem cogitare, velle, & facere bo-

num per naturam suam, sine quolibet alio auxilio
 Dei. Contra Patres contententes definiunt præ-
 ter naturam gratis acceptam à Deo, indigere homi-
 nem communi Dei auxilio ad cogitandum, vol-
 lendum, & faciendum bonum, quod auxilium si-
 cet commune, & generale, gratiam Dei, vocantur,
 quia gratis datur, hoc est, sine meritis hominum,
 sine quo auxilio homo facit peccatum, non ut ac-
 tio est, sed ut peccatum est. Solum his vnum ob-
 stare videtur, quod ait Aug. lib. de Spiritu, & Li-
 ttera c. 3. liberum arbitrium nihil valere, nisi ad peccatum,
 si lateat veritatis via. Et Synodus Arauficana
 can. 22. Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum,
 quæ sunt Augustini verba, Tractatum quinto in Ioannem.
 Ex quibus verbis Lutherani, & Caluini con-
 cludere nituntur omnia impiorum hominum ope-
 ra esse peccata, nisi ex gratia Dei proficiantur.
 At enim Augustinus his locis solum docere vult vo-
 luntatem hominis propria virtute absque genera-
 li, & communi auxilio Dei gratis moueri, & ad-
 iuuanti, cogitare, velle, & facere bonum non posse:
 ita, ut Deus per seipsum bonam cogitationem
 suggerat, vel per alias causas subministrat, cum
 tamen peccatum, ut peccatum est, non sit à Deo, sed
 ab homine, vel diabolo, licet sit à Deo quatenus
 motio, vel actio quædam est.

Porro ex sacris litteris perperam colligitur,
 omnia impiorum opera esse peccata. Nam illud
 Pauli ad Romanos: Omne, quod non est ex fide, peccatum
 est, licet Augustinus, Prosper, & Fulgentius, ut di-
 xi, lib. 2. ca. 8. q. 3. de virtute fidei interpretentur, O-
 rigenes tamen, Chrysostomus, Ambrosius, Theo-
 doretus, Theophylactus, & Occumenius, ut loco
 citato monui, sic explicant, & interpretantur, om-
 ne quod bona fide, & recta conscientia non sit, esse
 peccatum, quasi diceret vellet Apostolus: Quicquid
 agis credens id non licere tibi facere, cum agis,
 peccatum est: atque hic est sensus eo loco Pauli
 germanus, & proprius. Nec item officit verbum
 Christi dicentis: Non potest arbor mala bonos fructus fa-
 cere, & quod paulo ante dixerat: Nihil quicquid colligitur de
 spinis vras, aut de tribulis fieri potest: Si oculus tuus fuerit
 nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit: haec enim,
 & similia referuntur ad prauum voluntatis affe-
 ctum, quæ cum finem sibi malum proponit, & ad
 illum animum intendit, non nisi malam electionem
 parit. Nam si praua sit finis optati voluntas,
 si prauum sit animi propositum, pariter electio
 eius, quod est ad finem. Et cõtrario Christus Do-
 minus dixit: Si diligis eos, qui vos diligunt, quomodo
 mercedem habebitis? nonne, & Publicani hoc faciunt? & Paulus
 ad Romanos scribens: Gentes, inquit, quæ legem
 non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt: Et paulo
 ante, Gentes reprehendit, eo quod cum Deum
 cognouissent (per ea scilicet, quæ facta sunt, ut
 ibidem declarat Apostolus) non sicut Deum glo-
 rificauerunt, aut gratias egerunt: ergo non quic-
 quid Gentes agunt, peccatum est. Postremo, iure
 sanè optimo Scholasticorum communi cõsensu
 Gregorius Ariminenfis hac in parte reijcitur, quippe
 qui conatur ostendere ex Augustini, & aliorum
 quos reulimus Patrum sententijs, impiorum ope-
 ra quauis bona ex re obiecta, sine, & materia esse
 peccata, nisi propter Deum fiant: quælibet item
 virtutis officia, & opera esse mala, si careant ea
 circumstantia, qua fieri debent; nimirum si in

Deum

Deum relata non sint. Certè hoc Ariminenſis diſtum nulla ratione defendi poteſt: quoniã quicquid honeſtè fit, hoc eſt, virtutis cauſa, ſtudio, & amore, eo ipſo in Deum tacite, & implicite referatur: niſi dicere Gregorius velit, primum hominẽ ſic eſſe cum iuſtitia, & gratia creatum à Deo, vt mandatum acceperit de referendis in Deum tanquam in propoſitum ſibi ſinem ſingulis vitæ actiõibus, & operibus, & quia diuina lege neglecta peccauit, fuiſſe auxilijs, & beneficijs acceptis priuatum, ita, vt auxilium Dei ad honeſtè operandũ, fuerit donum ad benè agendum, propter Deum datum quidem homini, non vt debitum naturæ, ſed tanquam debitum primæ hominis inſtitutioni, quã fuit cum iuſtitia, & gratia diuinitus procreatus, ea poſtea per peccatũ amiſſa factum fuiſſe, vt euſmodi auxilium nõ ampliùs naturæ hominis deberetur, ita vt cuiquam que datur, gratis, & liberaliter detur: quibus verò denegatur iuſtè denegetur: & hanc quidam exiſtımant Gregorij Ariminenſis fuiſſe ſententiam, ſed quidquid ille ſenſerit, merito id, quod docuit. 2. diſt. 28. q. 1. & 2. communi, vt dixi, Theologorum conſenſu reſellitur.

Caput XXVI.

De ceteris peccatis, quæ contra Fidem admittuntur.

ILLUD primò in quaſtionem venit, an cuique liceat, de rebus Fidei Catholice diſputare: Reſpondeo, cap. quicquamque, ſ. Inhibemus, de Heret. in Sexto, Laici eſſe interdicitum, diſputare de fide Catholica publice, vel priuatim. Sic enim decernitur: *Inhibemus quoque, ne cuiquam laice perſone liceat publice, vel priuatim de fide Catholica diſputare. qui verò contra ſecreſt, excommunicationis laqueo innodetur. Et cap. cum ex inuanti, de Heret. laici, prædicatorum officio, & munere fungi prohibentur: quoniam eſt proprium ſacerdotum munus. Idem quoque ſtatuitur in cap. ſicut in vno, de Heret. QVAERES, quis nomine laici ſignificetur in iure, fieri enim poteſt, vt laicus ſit iuris Pontificij peritiſſimus, iam nõ etiam vtriuſque iuris doctor, & contrã, vt clericus, ſit rudis, & imperitus. Gloſſa in eo c. Reſpondet, ſorte nomine laici ſignificari illitteratum: ſic enim interdum literarũ rudes, & ignari laici, vocantur; & literati dicuntur clerici diſt. 88. cap. tantũ. Sed verius alii tradiderunt, laicum appellari eum, qui nullo eſt Eccleſiaſtico ordine initiatus, nec etiam prima clericorum tonsura inſignitus: leges enim humanæ de ijs feruntur, quæ frequenter eueniunt, non raro: Et quia frequenter accidit, vt laici indocti ſint, & imperiti, ideo diſputare de Fide Catholica non debent. At aliquando, in quibus, laicus vtrumque ius rectè nouit. *Fateor*, ſed nihilominus eſt ei iure interdicitum de Fide Catholica diſputare: quia lex licet, de eo, quod ſepè contingit, condita ſit, attamen in vniuerſum ad omnes protenditur, eoſque tenet, ac ligat. Nam laicus iuris pontificij cõſultus tamen iure naturali alioqui poſſet de Catholica Fide diſſerere, iure tamen Canonico prohibetur, ne rudes, & ignari diſputandi de Fide Catholica aniam arripiant. At dices; Etiam Clerici, non nunquam ſunt imperiti, rudes, & ignari. Nõ inſerior;*

verũ cum iure canonico cõſtitum fuerit, vt clerici literarum noticiam, & ſcientiam haberent, non eſt eis interdicitum de Fide Catholica diſputare. Quod ſi cupiam eorum cognitio, & ſcientia deſit, licet iure quidem canonico diſceptare de Fide minimè prohibeatur, iure tamen naturali, & diuino prohibetur, ne is, qui Fidei decreta, & iura neſcit, diſputet, & neſcius multa diſputando peccet. DEINDE QVAERES, quid nomine Fidei Catholice, in hoc capite veniat? Reſpondeo, quicquid eſt in Eccleſia propoſitum tanquam fide credendum: quales ſunt qui vocantur Articuli Fidei, & cætera, quæ ſacræ, & diuinae litteræ tradiderunt; Aut quæ generalis Eccleſiæ conſenſus definiuit, & quæ ex his neceſſaria, & euidenti cõſequentione deducitur. POSTREMO QVAERES, an laicus, qui ſcienter hanc legem violauit in excommunicationem incurrat? Reſpondeo, minimè, quoniam in ea lege dicitur: *excommunicationis laqueo innodetur.* Pœna autem verbis futuri temporis expreſſa, non ipſo facto contrahitur; ſed eſt per ſententiã Iudicis imponenda; cum tamen verba, quæ præteriti temporis pœnam expriment, ſignificent eam pœnam eſſe ipſo iure latam.

Secundò quaeritur, An liceat clericis de Fide Catholica diſputare publice? Reſpondeo, c. De ſumma Trinitate, & Fide Catholica. L. Nemo, lancitum eſſe: Nullus clericus, vel militaris, vel alterius cuiuſlibet conditionis de Fide Chriſtiana publice turbis cõdunatis, & audientibus, tractet in poſterum: nam iniuriam facit Eccleſiæ, ſi quis ſemel indicata ac rectè diſpoſita reuoluerit, et publice diſputare conſeuerit. Hæc ibi: led cum lex ſit imperatoria, & ciuiliſ, clericos tenere, & obligare nequit, niſi iure canonico conſirmetur. Non licet igitur clerico de Fide Catholica publice diſputare; primò, in dubium reuocando, quæ fide creduntur. Deinde, coram iudicibus, & imperita plebe, quam ad perſidiam aliquis alius conatur impellere. At verò fas eſt, de rebus Fidei publice diſputare coram populo qui ad præuentionem hereticam eſt ſolicitatus, ne Catholicorum ſilentium audaciores reddat Hereticos, & populum aſtantem in Fide, ac Religione ancipitem, & dubium. Licet item, publice diſputare de Fide coram peritis, & doctis gratia exercitationis, & vberius, ac plenius cognoſcendæ veritatis.

Tertiò quaeritur, An Scripture ſacræ ſint in proprias ac maternas cuiuſque nationis, & gentis linguas conuertendæ, vt poſſint à ſingulis commodius legi, & intelligi. Reſpondeo, Lutheranos, & Calumniſtas in ea eſſe hæreſi, vt aſſerant Scripturas ſacras transferri debere in proprias, & vulgares omnium gentium linguas. Contra quos in indice librorum prohibitorum edito, à Concilio Tridentino quarta Regula conſtituta ſic habet: *Cum experimẽto manifeſtum ſit, ſi ſacra Biblia vulgari lingua poſſunt ſine diſcrimine permittantur, plus inde, ob hominum tenuitatem decernenti, quam vtilitatis oriri: hæc in parte iudicio Episcoporum, aut Inquiſitorum ſtetit, vt cum conſilio Parochi, vel conſeſſarij, Bibliorum à Catholicis auctoribus verſorum lectionem in vulgari lingua eis cõcedere poſſint, quos intellexerim ex huiſmodi lectione non damnum, ſed p̄dei atque pietatis argumentum capere poſſe: quam ſacriſcariem in ſcriptis habeam. qui autem abſque tali ſacriſcarietate, ea legere ſeu habere præſumpſerit, niſi prius Biblijs Ordinis*